

HATİP KAYA ANITI

*Osman ERMİŞLER**
Halil Hamdi EKİZ

Hatip Kaya Kabartması Konya ili, Meram ilçesi Hatip bucağının 150 m kadar batısında (Şekil: 2), eskiden halk tarafından mesire yeri olarak kullanılan alanın batısındaki tepenin doğuya bakan dik yamacında yer almaktadır. Kabartmanın bulunduğu kayanın alt kısmından tınlı Hatip su kaynağı çıkmaktadır¹.

Hitit kaya anıtlarının (kabartmalarının) çoğu ya bir su kaynağının ya da bir akarsuyun kenarında bulunmaktadır. Hatip Kaya Kabartması da Eflatunpınar² ve İvriz³ anıtları gibi bir su kaynağının kenarında bulunmaktadır.

Konya civarında bulunan Ilgın Yalburt Yaylası'ndaki anıt⁴, Eflatunpınar Anıtı⁵, Fasıllar Anıtı⁶ ve Hatip Kaya Anıtı bu bölgenin Hitit İmparatorluk Devri'nde önemli bir bölge olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Hatip Anıtı 1993 yılında Konya Müzesi Arkeoloğu Osman Ermişler tarafından keşfedilmiş ve 12 Mayıs 1993 tarihli Yeni Konya Gazetesi'nde kısa bir şekilde yayınlanmıştır⁷. Kaya anıtının bulunduğu yere 15.4.1995

-
- * Osman ERMİŞLER Arkeolog, Müze Müdürü KONYA
Halil Hamdi EKİZ, Arkeolog, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü ANKARA
- (1) Kabartmanın fotoğraflarını Sayın Hasan Hüseyin Ter'e ve eserin restorantı çizen sayın Dr. Burhan BALCIOĞLU'na içtenlikle teşekkür ederiz.
 - (2) Erkanal 1980, s. 287-301
 - (3) Akurgal 1988, s. 147-148, şek. 132, Lev. 41
 - (4) Temizer 1984, s. 53-57
 - (5) Erkanal 1980, s. 287-301
 - (6) Erkanal 1980, s. 291, 292, Res. 6
 - (7) Ermişler 1993, s. 8

tarihinde Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Arkeoloğu Halil Hamdi Ekiz, Konya Müzesi arkeologları Osman Ermişler ve Kazım Mertek tarafından gidilmiş, anıt ve yakın çevresinde tetkik incelemelerde bulunulmuştur.

Kabartma dik ve sarp bir kayalığın doğuya bakan cephesinde, Hatip su kaynağının 6-7m kadar yukarısında ve zeminden yaklaşık 4.5-5 m kadar yüksekte yer almaktadır (Resim:1). Kabartmanın boyu 2.05 m, genişliği ise 1.80 m kadardır⁸.

Hatip Kabartması, kayanın yüzeyi düzleştirildikten sonra üzerine alçak kabartma tekniği ile yapılmıştır. Üzerinde sağa doğru yürür durumda tasvir edilmiş olan bir kral ya da tanrı figürü bulunmaktadır. Konik şekilli ve ucu sivri olduğu anlaşılan başlığının üst kısmı tahrip olmuştur, alt kenarında ise yatay bir bant vardır.

Profilden gösterilmiş olan yüzü yuvarlak hatlı ve dolgunudur. Oval şekilli sağ gözü ve büyükçe olan sağ kulağı seçilebilmektedir. Burnu ve ağzı ise tahrip olmuş durumdadır. Yüz hatları Yazılıkaya'daki tanrı figürleri⁹, Gavurkale Anıtı'ndaki tanrı figürleri¹⁰, Sirkeli Anıtı'ndaki kral figürü¹¹ ve Alaca Höyük kabartmalarındaki figürler¹² gibi Hitit İmparatorluk Devri'ne ait olan eserlerle yakın benzerlik gösterir.

Sol kolunu ileri doğru uzatmıştır ve eliyle yere dayalı olan bir mızrak tutmaktadır. Sağ kolunu ise dirsekten bükülmüş durumda göğsüne kavuşturmuştur ve eliyle omuzuna dayalı olan bir yay tutmaktadır, yayın kirişi belirgin bir durumdadır.

Figürin kısa etekli elbisesinin çok tahrip olmuş olan etek kısmının detayları pek belirgin değildir. Sağ bacağı büyük oranda tahrip olmuştur. Sol bacağının baldır adalesi ise çok iyi belirtilmiştir. Tahrip olmuş durumda olan ayakkabılarının uçları sivri ve yukarı kalkık durumda olmalıdır (Resim: 2, Çizim:1).

Başının arka tarafında , sağ omuzunun hemen üst kısmında bir üçgen işareti, bunun biraz altında sağ tarafta, omuz üstünde bir ters V işareti seçilebilmektedir. Çok tahrip olmuş durumda olan bu işaretlerin birer Hitit

(8) Kabartmanın zeminden hayli yüksekte bulunması kesin ölçüler alınmasını zorlaştırmaktadır.

(9) Bittel-Naumann-Otta 1941, Taf. 11 .2. 27 1,28 1, 29 1-2

(10) Osten 1937, s.8, Şek. 5-6

(11) Garstang 1937, s. 64-68

(12) Darga 1992, Resim: 138, 139, 144, 146

hiyeroglif işareti olması kuvvetli bir olasılıktır. Figürün arka tarafında olduğu belirtilen hiyeroglif işaretleri¹³ ise çok belirgin değildir. Oldukça tahrip olmuş durumda olan kabartmanın üzerindeki yosun ve mantarlar detayların görünmesini engellemektedir. Ancak yapılacak temizlik çalışmalarından sonra anıtın üzerindeki insan figürünün ve bunun yakınındaki hiyeroglif işaretlerinin detayları daha iyi anlaşılacaktır.

Hatip Kaya Anıtı'nın en yakın benzerleri Hanyeri (Gezbel), Hemite, İmamkulu ve Karabel kaya anıtları ile Boğazköy'de ele geçen Suppiluliuma'nın kabartmasıdır.

Hanyeri (Gebzel) Anıtı (M.Ö. 13. yüzyıl)¹⁴ ve Hemite Anıtı (M. Ö. 13. yüzyıl)¹⁵ ile Suppiluliuma'nın Boğazköy'de bulunan kabartmasında¹⁶ sola doğru yürür durumda olan birer figür vardır. Bunlardan Hanyeri (Gebzel) Anıtı ile Boğazköy Suppiluliuma'nın kabartmasındaki figürler sağ elleriyle birer mızrak, sol elleriyle de omuzlarına asılı olan birer yay tutmaktadırlar. Hemite Anıtı'ndaki figürün ise sol eliyle omuzuna asılı bir yay tuttuğu görülür.

İmamkulu Anıtı (M. Ö. 13. yüzyıl)¹⁷ ile Karabel Anıtı'nda (M.Ö. 13. yüzyıl)¹⁸ ise Hatip Kaya Anıtı'ndaki gibi sağa doğru yürür durumda olan birer figür vardır. İmamkulu Anıtı'ndaki en sol taraftaki prens figürüyle, Karabel Anıtı'ndaki tanrı figürü de sol elleriyle birer mızrak, sağ elleriyle de omuzlarına asılı olan birer yay tutmaktadırlar.

Prof. Dr. Muhibbe Darga İmamkulu, Hanyeri (Gezbel), Hemite ve Karabel anıtlarında görülen mızrak ile yayın, yerel kralların "krallık simgesi" olabileceğini düşünür¹⁹. Ayrıca Hanyeri (Gezbel) ve Hemite anıtlarında yerel kral veya prenslerin, Karabel Anıtı'nda ise yerel kralın tasvir edildiğini ve adlarının Hitit hiyeroglif yazısı ile yazıldığını belirtir²⁰.

Hatip Kaya Kabartması da muhtemelen bir yerel kral ya da prens tarafından yaptırılmış ve Hitit üslubunda olan bir anıttır. Ancak burada tas-

(13) Bahar 1996, s. 343. 23, Lev. IV

(14) Akurgal 1995, Lev. 60 b, 61 a,b, Şek. 63 b, Bittel 1976, s. 333, Resim: 201; Darga 1992, s. 182, Res. 186

(15) Akurgal 1995, Lev. 60 a; Bittel 1976, s. 333, Resim: 202; Darga 1992, s. 182, Resim: 184

(16) Neve 1990, s. 230, Resim: 14

(17) Akurgal 1995, Lev. 59, a, Şek. 62; Darga 1992, s. 179-181, Resim: 183

(18) Akurgal 1995, Lev. 62 b; Darga 1992, s. 182, Res. 187

(19) Darga 1992, 183

(20) Darga 1992, 182, 183

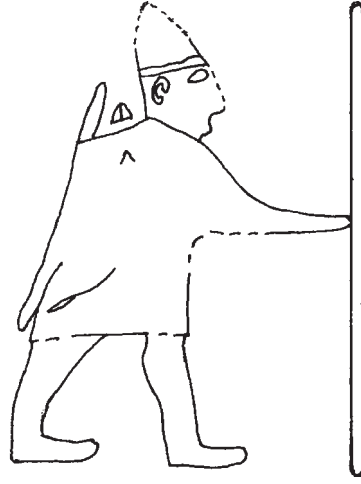
vir edilen figürün detayları çok aşınmış durumda olduğu için bunun bir tanrı tasviri mi, kral tasviri mi olduğu konusunda kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Hatip Kaya Kabartması (Anıtı) yakın benzeri olan Hanyeri (Gezbel), Hemite, İmamkulu ve Karabel anıtları gibi Hitit İmparatorluk Devri'ne, M. Ö. 13. yüzyıla ait olmalıdır. Hasan Bahar ise anıtın IV. Tuthalia zamanına ait olduğunu belirtir ²¹.

(21) Bahar 1996, s. 24. 344-345, 25

KAYNAKÇA

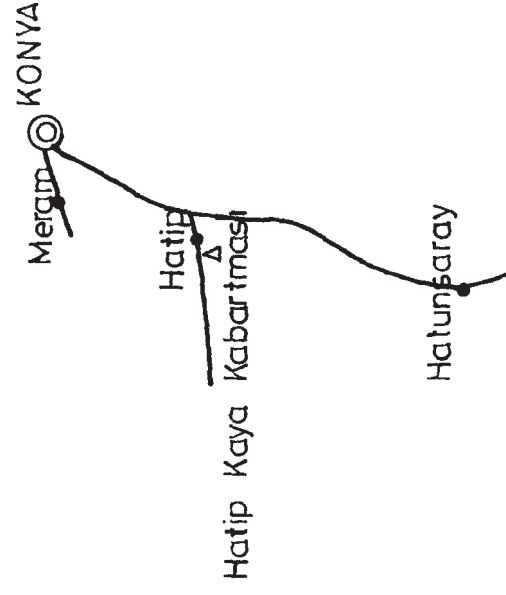
- AKURGAL, Ekrem 1988, *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınlar A.Ş. Yayını, İstanbul.
- AKURGAL, Ekrem 1996, *Hatti ve Hitit Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınlar Sanayi ve Ticaret A.Ş. Yayını, İzmir.
- BAHAR, Hasan 1995, "Konya-Hatip'de Bulunan Yeni Bir Hitit Anıtı", *Tarih ve Toplum*, Haziran 1996, Sayı 150, s. 22. 342-345. 25
- BITTEL, Kurt, 1976, *Die Hethiter, Die Kunst anatoliens von Ende des III bis zum Anfang des I Jahrtausends vor Christus*, München.
- BITTEL, Kurt-R. NAUMANN-H. OTTO 1941, Yazılıkaya, Architektur, Felsbilder und Kleinfunde, *WVDOG* 61, Leipzig.
- DARGA, A. Muhibbe 1992, *Hitit Sanatı*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları: 56; İstanbul.
- ERKANAL, Armağan 1980, "Eflatun Pınar Anıtı", *Bedrettin Cömert'e Armağan*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdari ilimler Fakültesi, Beşeri Bilimler Dergisi Özel Sayı, Ankara, s. 287-301.
- ERMİŞLER, Osman 1993, "Konya Hatip Hitit Kaya Kabartması", *Yeni Konya Gazetesi*, 12 Mayıs 1993, Konya, s. 8.
- GARSTANG, John 1937, "Explorations in Cilicia. The Nielsen Expedition: Preliminary Report", *Annals of Archaeology and Anthropology* XXIV, Liverpool, s. 52-66.
- NEVE, Peter J. 1990, "Boğazköy-Hattuşaş 1988 Kazı Mevsimi Sonuçları", *XI. Kazı Sonuçları Toplantısı* I, 18-23 Mayıs 1989, Ankara, s.229-246.
- OSTEN, H.H. von der 1937, *Gavurkale Kılavuzu*, Kültür Bakanlığı, Antikitele ve Müzeler Direktörlüğü Yayını, İstanbul.
- TEMİZER, Raci 1984, "İlgın Yalburt Yaylası Hitit Anıtı", *Konya*, Hazırlayan Feyzi Halıcı, Ankara, s. 53-57.406

Şekil: 1

Resim: 1

Şekil: 2

1/200.000